

слободна Црна Гора међу осталим југословенским, у првом реду побројеним народима, због чега је „Црногорка“ морала бити забрањена на територији Аустро-Угарске, а вјероватно и Турске. То је сигурно био основни разлог да се угаши и први од 7 књижевних часописа који су дуже или краће излазили на територији Црне Горе до 1916. године, односно први од четрдесет пет часописа колико их је до сада излазило у Црној Гори

У поговору је дато и неколико података о претплатницима часописа, којих је било 180, што значи знатно мање него што их је имао лист „Црногорац“, који је 1871. године слан на адресе 703 претплатника, и то у знатно већем броју ван земље него у самој Црној Гори.

Повољна је околност што је аутор поговора уз ово издање и аутор *Библиографије „Црногорке“*, *првог књижевног часописа Црне Горе*, објављеног у *Библиографском часопису* (часопис који је Централна библиотека „Ђурђе Црнојевић“ издавала 1961 — 1964. године и који је обновљен 1976. године), у броју 1 за 1961. годину (стр. 3—12), па је успио да ријешити питање ауторства прилога који нијесу потписани или су потписани иницијалима, односно шифром.

Због свега поменутог издање је веома интересантно и за оне ријетке установе које посједују оригинале „Црногорке“, којих је, узгред речено, веома мало, те су, скоро недоступни читаоцима, јер

већ представљају изузетну музејску вриједност. Свих 22 броја се налазе у заоставштини библиотекара и библиофила др Георгија Михаиловића у Инђији. Централна библиотека на Цетињу посједује такође 22 броја, али су 87 и 88 страна оштећене. Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“ у Београду посједује 20 бројева.

Само ова чињеница довољно јасно говори колико је била на мјесту одлука донесена још 1971. године, приликом прославе стогодишњице покретања „Црногорца“, да се направи фототипско издање „Црногорке“. Стицајем околности идеја није могла бити реализована раније, а сада, ево, „Црногорка“, у тиражу од 500 примјерака, постаје доступна читаоцима. Књигу је штампао Институт за државно-економска истраживања у Титограду, а средства за њено издавање је обезбиједила Самоуправна интересна заједница за научне дјелатности СР Црне Горе, што је вриједно пажње и што ће, надати се, бити само први корак у остваривању замашног програма „репродуцирања најстарије црногорске периодике“, чиме се она може на најбољи могући начин учинити доступном све већем броју интересената за њено коришћење, и то не само научних радника већ и свих оних који се интересују за нашу даљу прошлост.

Књига је лијепо и укусно технички опремљена, што такође није без значаја.

Новак Јовановић

ДРАГОЉУБ ЖИВОЈИНОВИЋ: „АМЕРИЧКА РЕВОЛУЦИЈА И ДУБРОВАЧКА РЕПУБЛИКА 1763 1790“

(Просвета, Београд 1976, 212)

Прошлост Дубровачке Републике није никад престала да интересује историчаре нашег поднебља. Међу такве истраживаче млађе генерације спада и Д. Живојиновић. Његова студија, објављена у вријеме 200- годишњице америчке револуције, користан је напор да се питање односа између Дубровника и Америке још боље проучи.

У првој глави (13—48), аутор је усредсредити пажњу на везе између Америке и Дубровника, у прошлости. Послије Колумбове авантуре 1492. Европа је била заплуснута најразличитијим причама. Америка, екзотична и загадљива земља и амерички индијанци бровачке поморце, у чијим је душама господарио трговачки изазов. Грађани Републике оставили

су низ литерарних остварења о „Новој Индији“, Марин Држић, Јакоб Лукаревић, Џиво Франо Гундулић и други пјевали су о Новом свијету. Дубровчани су радо ступили у службу Шпаније и одлазили су у колоније — Мексико, Перу и друге које су биле под контролом шпанске круне. У Дубровник стиже новац из Америке од Базилеја Базиљевића, Марина Пичетија и осталих трговаца и пустилова. Злато и племенити метали распаљивали су машту дубровачких грађана и учвршћивали мит о богатству „Нове Индије“.

Дубровчани су се више занимали за шпанске, него за француске и енглеске колоније. У другој глави (49—78) описује се активност дубровачке дипломатије у вријеме ослободилачког покрета у енглеским колонијама. Послије 1775. број сукоба између Американаца и Енглеза нагло је почео да расте, а Француска се ставила на страну САД и склопила 1778. савез против Енглеске. Тежња Шпаније да се домогне Гибралтара увукли су у рат против Енглеске.

Енглеска је доспјевала у све изолованији положај и пропустила је моменат да своје непријатеље и супарнике обесхрабри. Број старих пријатеља самољубивих Енглеза нагло се смањивао, а надмено држање Лондона мало је имало изгледа да привуче нове савезнике у нејасан вртлог кризе која је преовладала у односима европских сила. Мудри дубровачки дипломати и владајући слој Републике нису били склони да се упусте у ратну авантуру с Енглеском. Дубровчани су били свјесни да их противници Лондона не могу заштити на мору и у лукама од осветничке флоте Империје. Те околности диктирале су Дубровачкој Републици да у својој политичкој игри буде крајње опрезна, да заузима став ишчекивања до коначног расплета, и да прогласи политику наутралности као своје опредјељење.

Тема треће главе (79—106) обухвата и посредовања за мир 1779. — 1782. Посредовање аустријске царице Марије Терезије, пруског

монарха Фридриха II и руске императорице Катарине II није могло да изглади сукобе; против енглеске војске окренули су се и Низоземци 1780. године. Па ипак Дубровчани су одбијали да постану отворени непријатељ енглеске круне и њене надмоћи која се почела осипати.

У четвртој поглављу (107—130) говори се о операцијама на копну и мору у америчкој револуцији 1775 — 1783. Дубровчани су пратили вијести које су долазиле с америчких бојишта, али су стрепили да због својих грађана у шпанској служби не буду мета енглеских ратних бродова. Посебну главу аутор је посветио научнику Руђеру Бошковићу, који је одржавао живе везе с Дубровником (131—147). Бошковић је као угледни астроном 1773. прешао у Париз и постао француски држављанин. Као функционер Министарства морнарице подржавао је политику Луја XVI. У складу са својим новим опредјељењем, он је симпатисао америчку револуцију.

Садржину шесте главе (149—166) чини онај период америчке револуције у којем су били видљиви порези енглеске војске 1782 — 1783. Неуспјех је приморао Енглезе да потпишу Версајски мир 1783. Мир је САД донио укључење у свјетску трговину и саобраћај. Дубровачки представник у Паризу Фави затражио је од дубровачког Сената да Република призна де јуре САД. Енергични Фави је на своју руку успоставио везу с америчким Конгресом, али то није дало резултате због отпора дубровачких управљача. Република се задовољила признањем де facto. Дубровник није журио да пренагли, јер је енглеска морнарица увијек била у стању да нанесе штету дубровачкој трговачкој флоты.

Аутор је обрадио и политичка и идеолошка кретања у Републици крајем XVIII вијека (167—192). Он је истакао да у Дубровник продиру идеје енциклопедиста, да се читају Русо, Волтер и Молијер. Владајућа класа имала је тешкоћа да се одупре продору нових идеја и да изолује Републику од

свјежих струјања с европског Запада.

У последњој, осмој глави приказују се економски односи између САД и Дубровачке Републике (193—203). САД су стекле независност, али то није примамило Дубровчане да развијају јаче трговачке везе с новом републиком. Они су и даље пловили у шпанске колоније. Само ријетки појединци путовали су у правцу америчких лука. Почетком XIX вијека група

Дубровчана емигрирају у САД. То је наговјештај миграције која ће у сљедећим деценијама бити живља.

Књига садржи 6 факсимила, 6 фотографија и један цртеж операција 1775 — 1783, као и резиме на енглеском језику. Може се аутору приговорити што уз књигу није приложио регистар географских мјеста и регистар имена.

Милорад П. Радусиновскић

„НАСТАВА ИСТОРИЈЕ“

бр. 1 — 2 за 1977:

„Настава историје“, „Настава повијести“, „Поук згодовине“, „Настава по историја“, као орган Савеза друштава историчара Југославије, редовно излази у Загребу захваљујући материјалној помоћи свих издавачких школских кућа из наших република: Часопис у својим редовним свескама (излази 4 пута годишње) третира прије свега питања из области наставе историје, али на његовим страницама доста често сретамо и прилоге из науке, затим осврте, приказе, информације, и друге садржаје од интереса за унапређивање историјске наставе у нашим школама. Захваљујући разноврсности тема којима се бави, актуелности питања из домена методике наставе историје и уопште богатству информација о научно-стручним резултатима у науци и школској пракси — часопис се веома радо и добро користи као приручна литература у наставној пракси. *Настава историје* спада у најтиражније часописе у нашој земљи (око 3.500 примјерака). Разумије се, њени најбројнији корисници су наставници и професори историје, али не само они.

*
* *

Двоброј је у цјелости посвећен тематици Петог југословенског симпозијума о настави историје, који је одржан у Крању 2, 3, и 4, септембра 1976. године. И овај симпозијум, као и претходне, ор-

ганизовала је стална комисија за наставу историје Савеза друштава историчара Југославије, а непосредни домаћин и организатор било је *Згодовинско друштво Словеније*.

На петом југословенском симпозијуму обрађена је основна тема НАУЧНА, ИДЕЈНА И ПЕДАГОШКА ПИТАЊА НАСТАВЕ ИСТОРИЈЕ (НОР-А И РЕВОЛУЦИЈЕ НАРОДА И НАРОДНОСТИ СФРЈ У ОСНОВНИМ И СРЕДЊИМ ШКОЛАМА.

У овом двоброју редакција *Наставе и васпитања* објавило је ауторизоване текстове већине реферата који су иступали на овом симпозијуму. Неки реферати се објављују у нешто скраћеној, а неки у дужој форми него што су на симпозијуму саопштени. Укупно часопис доноси 13 реферата. Реферати су објављени, углавном, редом како су и одржани.

Др *Метод Микили* у реферату *КРАТАК ОПИС НОБ-а СЛОВЕНСКЕГА НАРОДА 1941 — 1945*, (1—18), на синтетичан начин презентира развој НОР-а и револуције на словеначком простору. Рад је подијељен на више дјелова: (1) окупација, (2) зачетак отпора, формирање Освободилне фронте и партизанских јединица, (3) година 1942. и вријеме до капитулације Италије, (4) послједе капиулације Италије и до краја рата, (5) развој НОБ-а у покрајинама (Приморско, Горенска, Штајерска и Корушка) и (6) закључак. Тако компонован реферат пружа цје-